

диктується насамперед геополітичним статусом та інтересами України і перш за все інтересами культурно-цивілізаційного самозбереження. Нова ідея повинна визначити рятівну для цивілізації, ефективну і гуманістичну модель зовнішньополітичної орієнтації та внутрішньої соціальної організації, а також шляхи реалізації програми національного порятунку.

За своєю сутністю національна ідея — це соціальний ідеал, який поділяє більшість суспільства і над побудовою якого воно працює. Сама історія підводить до того, що цією ідеєю може бути тільки гуманістичний ідеал. Сучасна українська національна ідея — це ідея боротьби за збереження власної національно-культурної ідентичності, утвердження цінностей свободи, справедливості та демократизму.

Л. О. Закоморна, кандидат юридичних наук, доцент

КОНСТИТУЦІЙНО-ПРАВОВІ ЗАСАДИ ДЕЦЕНТРАЛІЗАЦІЇ ВЛАДИ В ПОСТСОЦІАЛІСТИЧНИХ КРАЇНАХ СХІДНОЇ ЄВРОПИ

Схвалення Кабінетом Міністрів України Концепції реформування місцевого самоврядування та територіальної організації влади в Україні відкриває шлях до децентралізації влади в країні та значного розширення повноважень територіальних громад. Слід зазначити, що в основу цієї Концепції покладено ґрунтовні розробки у сфері муніципального управління провідних вітчизняних науковців (О. В. Батанова, І. І. Бодрової, М. П. Воронова, П. М. Любченка, О. Ю. Лялюка, Н. Р. Нижник, С. Г. Серьогіної та ін.). Однією з проблем, яка ускладнює процес теоретичного осмислення і практичного вирішення головних завдань цієї реформи, вчені називають існуючу тривалий час жорстку централізацію влади. Зважаючи на це, як ніколи актуальним видається звернення до досвіду проведення подібних змін у тих постсоціалістичних країнах, які вже подолали наслідки «радянської системи» управління місцевими справами та домоглися визначних результатів у справі демократизації взаємин держави і територіальних громад.

Серед постсоціалістичних країн Східної Європи, які вирізняються найбільш вдалою діяльністю щодо впровадження засад децентралізації влади, є Республіка Польща. За оцінкою польських науковців (В. Вітражека, В. Долницькі, Т. Рабської, Я. Тарно, Я. Сулемерські та ін.), у Польщі реформа місцевого самоврядування була основою для проведення інших реформ у державі, адже саме вона вплинула на зменшення корупції на місцевому рівні, зростання підприємств малого і середнього бізнесу та становлення прозорих і демократичних відносин на місцях. Вітчизняні вчені О. М. Чер-

касов і О. В. Радченко підкреслюють, що в результаті системних змін, проведених Республікою Польщею у сфері місцевого управління, утворилися дієві, відносно незалежні від директив центрального уряду місцеві органи влади. Причому муніципалітети отримали не тільки право розподіляти бюджетні кошти відповідно до преференцій та потреб, які визначаються на місцевому рівні, а й посилену відповідальність за виконання досить широкого переліку завдань. На їх думку, це зумовило досягнення успіху на місцевому рівні за трьома напрямками: державні інвестиції; зростання малого бізнесу; розвиток громадянського суспільства.

Безумовно, фундаментом реформування місцевого самоврядування та територіальної організації влади в Республіці Польща є норми Конституції. Так, Конституція (статті 15 і 16) визначає такі засади адміністративно-територіального устрою та місцевого самоврядування: територіальний устрій держави забезпечує децентралізацію публічної влади; основний територіальний розподіл ураховує соціальні, економічні та культурні зв'язки і забезпечує територіальним одиницям здатність виконувати публічні завдання; сукупність мешканців одиниць основного територіального розподілу складає самоврядну громаду; територіальне самоврядування бере участь у здійсненні публічної влади; самоврядування виконує від власного імені і під власну відповідальність завдання, які входять до його компетенції. У розвиток цих конституційних положень було прийнято низку нормативно-правових актів (закони «Про запровадження триступеневого територіального уряду», «Про вибори до рад гмін, рад повітів і сеймиків воєводств», «Про місцеве самоврядування повітів», «Про самоврядування гмін», «Про збереження чистоти та порядку в гмінах» тощо).

Упровадження в національне законодавство європейського принципу оптимальної децентралізації і реальної керованості території стало базою реформування територіального устрою і місцевого самоврядування Республіки Польща. Зокрема, Закон «Про запровадження триступеневого територіального уряду» передбачає, по-перше, здійснення муніципальних функцій тими територіальними рівнями влади, які мають найтісніший контакт із громадянином; по-друге, досягнення ефективності й економії при розмежуванні повноважень між територіальними рівнями влади. На думку польського науковця В. Вітражека, імплементація засад субсидіарності вплинула на встановлення різноманітного статусу всіх рівнів влади. Зокрема, ці особливості можна побачити в багатьох проявах, таких як: ступінь економічної активності, рівень зайнятості, розмір підприємницького сектору, якість інфраструктури, кількість некомерційних організацій, розгалуженість механізмів управління, участь громади у виборах та ін. За твердженням цього вченого, подібний плюралізм і багаторівневність місцевого управління

сприяють втіленню в життя конституційно-правових засад децентралізації влади, що у свою чергу призводить до формування самодостатнього громадянського суспільства.

У рішенні Конституційного трибуналу Республіки Польща К 24/02 у справі про відповідність законів «Про устрій столиці Варшави» та «Про місцеве самоврядування гмін» ст. 15 Конституції та ч. 3 ст. 4 Європейської хартії місцевого самоврядування визнається важливість принципу субсидіарності, адже він розширює повноваження громадян та їх громад, виправдовує вжиття заходів на місцевому рівні, якщо вони виявляються кращими та ефективнішими. Причому застосування принципу субсидіарності не слід розуміти як обмеження дії органів державної влади, оскільки розв'язання певних місцевих проблем на базовому рівні є неможливим. Наслідками втілення субсидіарності є: а) формування засад соціального плюралізму; б) введення широких можливостей для участі громадян в управлінні державою; в) становлення принципу децентралізації державної влади. За висновком Конституційного трибуналу, концепція децентралізації являє собою процес безперервного розширення повноважень публічної влади, так би мовити, «зверху вниз», що надає регіонам робочі місця та необхідні ресурси. Децентралізація розкриває Конституцію Польщі як «системну проектну організацію, яка є постійним елементом політичної культури та будує Республіку у вигляді загального блага для всіх». Більш того, децентралізація означає необхідність збереження балансу між потребами та інтересами, з одного боку, місцевого рівня, а з другого — надлокального характеру.

В. Я. Зимогляд, кандидат філософських наук, доцент

ДЕЦЕНТРАЛІЗАЦІЯ ДЕРЖАВНОГО УПРАВЛІННЯ: ПИТАННЯ ЗМІСТУ І ЗНАЧЕННЯ ДЛЯ УКРАЇНИ

Державне управління посідає ключове місце у структурі цілісного політичного процесу. Реальна практика створення Української держави поставила суспільство і його еліту перед необхідністю об'єктивного переосмислення місця, ролі та функцій державного управління в контексті сучасного політичного процесу і його ресурсного забезпечення.

Під державним управлінням слід розуміти діяльність органів державної влади та їх посадовців з практичного втілення виробленого на основі відповідних процедур політичного курсу. Державне управління справляє практичний, організуючий та регулятивний вплив на громадську життєдіяльність людей з метою збереження історичної пам'яті, впорядкування і розвитку